

Osinga en de interpretatie van Boyd

Drs. A.C. Tjepkema*

Inleiding

Is het mogelijk dat een filosoof grote faam verwerft zonder zelf ooit een letter op papier te hebben gezet? We kennen natuurlijk uit de Oudheid het voorbeeld van Socrates, wiens ideeën voortleven in de boeken van Plato en die we verder kennen uit het werk van Xenophon en Aristophanes. Een vergelijkbaar geval doet zich in de moderne tijd voor met John R. Boyd (1927-1997), een jachtvlieger van de Amerikaanse luchtmacht die in de laatste decennia van zijn leven uitgroeide tot militair strateeg, om niet te zeggen homo universalis.¹

Boyd dankt zijn faam met name aan de OODA-loop (*observation, orienta-*

tion, decision, action), een beslissingsmodel dat niet alleen in militaire kring maar ook in het bedrijfsleven grote bekendheid geniet. Daarnaast is hij de geestelijke vader van succesvolle vliegtuigontwerpen als de F-16 en de F-18. Zeker is zijn hand herkenbaar in de strategische doctrine van de *AirLand Battle*.

Met de implosie van het Warschau-pact heeft Boyd indirect invloed gehad op de aanpassing van de organisatie, doctrine en stijl van leidinggeven van enkele westerse krijgsmachten, waaronder de Nederlandse. Een formidabele figuur dus aan wie dan ook – niettegenstaande zijn geringe geschreven nalatenschap – enkele jaren geleden twee biografieën zijn gewijd.² Geen van beide biografen heeft evenwel een diepgaand inzicht geleverd in de wetenschappelijke betekenis van Boyds werk.

Deze lacune is in 2005 gevuld door kolonel Frans Osinga, voormalig jachtvlieger en toen als onderzoeker werkzaam bij Clingendael, met een dissertatie op basis van het werk van Boyd. Onder dezelfde titel, *Science, Strategy and War, the Strategic Theory of John Boyd*, is onlangs de handelseditie verschenen.³ Osinga heeft als oogmerk het kweken van een beter begrip voor het strategisch gedachte-

goed van John Boyd, die bij zijn leven al een grote invloed heeft gehad op het westerse militaire denken; tien jaar na zijn dood is de belangstelling voor zijn werk onverflauwd. Was de dissertatie vooral voor wetenschappers interessant, met de handelseditie heeft Osinga een belangrijke stap gedaan het gedachtegoed van Boyd voor een groter publiek toegankelijk te maken.

In dit artikel beoog ik een appreciatie te geven van de handelseditie van Osinga's dissertatie. Daarnaast wil ik de plaats van Boyds werk – en impliciet dat van Osinga – becommentariëren in het licht van actuele strategische ontwikkelingen.

Boyds betekenis als strategisch denker

De veronderstelling lijkt gewettigd dat Boyd als een van de grote militair-strategische denkers van de twintigste eeuw zal gelden. Osinga merkt in zijn inleiding terecht op dat in een poging twintigste-eeuwse opvolgers voor Clausewitz te identificeren, Colin Gray hem op één lijn plaatst met onder meer de Amerikaanse filosoof van de nucleaire strategie Bernard Brodie en de Britse strateeg van de *in-*

* De auteur is kolonel-vlieger b.d. van de Koninklijke Luchtmacht en historicus/krijgswetenschapper.

¹ Zie mijn eerdere artikel over Boyd: Boyd, jachtvlieger en homo universalis, *Militaire Spectator*, 2004 (173) (6), blz. 301-314.

² Grant T. Hammond, *The Mind of War. John Boyd and American Security*, Washington, D.C., Smithsonian Institution Press, 2001, en Robert Coram, *Boyd, the Fighter Pilot Who Changed the Art of War*, Boston, Little Brown and Company 2002.

³ Frans P.B. Osinga, *Science, Strategy and War. The Strategic Theory of John Boyd*, Londen, Routledge 2007. (313 blz., 93,75 euro).

direct approach Basil Liddell Hart.⁴ Ik teken hierbij aan dat Gray zich in zijn onderbouwing wel erg sterk richt op de OODA-loop en de noodzaak binnen de loop van de tegenstander te opereren. In het voetspoor van Osinga wil ik hieronder aantonen dat Boyds werk een veel bredere betekenis bezit.

Vraag is nu hoe Boyd zijn invloed op het Amerikaanse militair-strategische denken vanaf de jaren zeventig heeft kunnen doen gelden. Het antwoord ligt in de door hem geprefereerde methode van het houden van briefings voor autoriteiten en grote gezelschappen die hij met gemak drie dagdelen achtereenvolgend bezighield met zijn theorieën over strategie, operaties, conflict, oorlog, evolutie en chaos. Een kernidee daarin was dat de mens, maar in feite elke organisatie – dus ook de krijgsmacht en in het verlengde daarvan de samenleving – zich om te overleven moest kunnen aanpassen aan nieuwe omstandigheden. Die noodzaak tot aanpassing verklaart deels Boyds voorkeur voor briefings, waarvan de transparanten immers na afloop snel konden worden aangepast aan nieuw verworven inzichten. Van zijn gedachtegoed is overigens veel te vinden op www.belisarius.com en op www.d-n-i.net. Gegeven de vluchtigheid van briefingsheets is het des te belangrijker dat thans de portee ervan op een grondige en wetenschappelijk verantwoorde wijze is vastgelegd.

De werkwijze van Osinga

Dat heeft Osinga gedaan door de erfenis van een zevental verschillende briefings⁵ nauwkeurig te analyseren, mede aan de hand van de omvangrijke literatuur uit zeer uiteenlopende vak-

gebieden waaruit Boyd heeft geput. Daarnaast onderhield Osinga nauw contact met diens volgelingen en andere wetenschappers die destijds uitvoerig met Boyd van gedachten hebben gewisseld. Ook raadpleegde hij diens persoonlijk archief dat overigens bij de *US Marine Corps University* berust en niet bij de luchtmacht, met welke organisatie Boyd in latere jaren op gespannen voet stond. In dat archief bestudeerde Osinga de kanttekeningen die Boyd maakte in zijn boeken; ook bekeek hij films van diens briefings. Osinga's onderzoek levert aldus een schat aan inzichten op die schijnbaar moeiteloos in onderling verband zijn gebracht.

Vliegtuigontwerpen

Osinga gaat na de inleiding slechts terloops in op Boyds levensloop en begint in het tweede hoofdstuk al aan diens wetenschappelijke werk. In dat hoofdstuk gaat het nog om de militaire strategie, maar alras (hoofdstuk 3) gaat Boyd zijn aandacht verleggen naar de natuurwetenschappen. In hoofdstuk 4 komen ook de biowetenschappen en de chaostheorie aan bod. Het heel belangrijke hoofdstuk 5 brengt een symbiose tussen strategie

en zijn andere wetenschappelijke bevindingen tot stand in onder meer de briefing *Patterns of Conflict*. Osinga's voorlaatste hoofdstuk is gewijd aan bevelvoering en bevat juweeltjes van nieuwe inzichten. Osinga eindigt met – hoe kan het ook anders – de OODA-loop.

Boyds eerste briefing, *A New Conception of Air-to-Air Combat*, dateert van 1976, een jaar na zijn ontslag uit de dienst. Deze briefing grijpt terug op zijn ervaring als jachtvlieger, vlieginstrucent en onderzoeker van vliegtuigontwerpen. In die laatste capaciteit is hij de bedenker geweest van het zogeheten *Energy-Maneuverability* (EM) diagram, dat beleidsmakers in staat stelt ontwerpen met elkaar te vergelijken in termen van relatieve voordelen in snelheid en hoogte. De uitkomsten van zijn onderzoek toonden toen aan dat Amerikaanse vliegtuigen onderdeden voor Russische en dat zogenoemde alleskunnners als de F-111 in werkelijkheid slechts inzetbaar waren voor het uitvoeren van bombardementen in de diepte van het vijandelijke gebied. Met EM werd dan ook de grondslag gelegd voor lichtgewicht-jagers als de F-16 en de F-18.

A-10 Thunderbolt van 442 Fighter Wing op Whiteman Air Force Base, Missouri (Foto US Air Force, D. Kurle)

⁴ Colin S. Gray, *Modern Strategy*, Oxford, Oxford University Press, 1999, blz. 84-91. Gray noemt voorts J.C. Wylie, Edward N. Luttwak, Reginald Custance en Raoul Castex. De laatste is een Franse vlagofficier en interessant omdat hij via J.Th. Furstner, die als eerste Nederlandse marine-officier de *Ecole de guerre* volgde, grote invloed heeft gehad op het strategische denken bij de vooroorlogse Koninklijke Marine.

⁵ *Patterns of Conflict*, de meest volumineuze, omvat 197 slides.

In het Pentagon werd Boyd in het begin van de jaren zeventig de aanjager van de *Reform*-beweging die de defensie-uitgaven voor nieuwe projecten kritisch volgde en de belangstelling genoot van politici als Dick Cheney, die overigens als minister van Defensie meer respect genoot dan tegenwoordig als vice-president. De kritiek van de hervormers leidde onder meer tot de bouw van de A-10, de moderne *Stuka* die de Amerikaanse luchtmacht eigenlijk niet wilde.

Militaire strategie

Vanuit zijn vakgebied was de stap naar de militaire strategie logisch; in dezelfde tijd werkte Boyd aan *Destruction and Creation* en *Patterns of Conflict*. Het eerste is een essay van zestien pagina's waarin hij aanknopingspunten in de natuurwetenschappen voor de EM-theorie probeert te vinden. Eigenlijk is het hem een raadsel waarom veel beter ontwikkelde ingenieurs niet op de theorie zijn gekomen, die vandaag de dag wordt gebruikt bij het ontwerpen van bijvoorbeeld de JSF.

Het tweede is een lange presentatie waarin hij bevestiging zoekt in de krijgskundige theorieën voor het principe van manoeuvreerbaarheid als primaire factor in het luchtgevecht. Het is de tijd waarin de nederlaag in Vietnam menige krijgswetenschapper tot reflectie aanzet over de vraag wat er is fout is gegaan. Boyd zoekt het antwoord in een scherpe afwijzing van de slijtage-oorlog (attritie) die hij met Clausewitz en Jomini associeert en in een omarming van krijgskundige auteurs als Sun Tzu, Liddell Hart,

J.F.C. Fuller en T.E. Lawrence. De historische parallel met de laatste drie is de afwijzing van de attritie van de Eerste Wereldoorlog. In het zog van T.E. Lawrence volgen Lenin, Mao en Giap die alledrie de revolutionaire oorlogvoering – een species van het genus irreguliere oorlogvoering – voorstaan.

Nu zijn degenen die een bepaalde aanpak afwijzen het meestal wel eens over de noodzaak van het ontwikkelen van een betere, maar zelden over het gewenste alternatief. De lessen van de Eerste Wereldoorlog hebben aldus de tegengestelde resultaten van Maginot en Guderian (Blitzkrieg) opgeleverd. Uit de lessen van Vietnam leiden de westerse denkers een hernieuwde aandacht voor manoeuvre af, maar de militaire *have-nots* diepen het concept van de irreguliere oorlogvoering uit. Osinga laat zien dat Boyd beide concepten met elkaar verbindt en daarmee een schijnbaar tijdloze theorie voor de oorlogvoering ontwikkelt.

Ik merk hier op dat zich de paradox voordoet dat Boyd zich een criticus van Clausewitz toont maar dat zijn benadering van de strategie in vele opzichten, met name in het onderscheid tussen de politieke en militaire verantwoordelijkheden, sterk op die van de Pruisische filosoof lijkt. Boyd gaat graag praktisch te werk en geeft blijk van zijn voorkeur voor adviseurs van veldheren als Sun Tsu en Liddell Hart. Het kenmerkende van deze auteurs is dat zij wel zeer toegankelijk zijn en een schat aan originele inzichten presenteren, maar niet het abstractieniveau van de veel minder toegankelijke Clausewitz bereiken.

Nu geef ik toe dat de laatste gemakkelijk worden misverstaan, zoals blijkt uit het onbegrip dat Liddell Hart voor Clausewitz toont, die hij de *Mahdi of Mass* noemt. Ook het gedachtegoed van de oud-Chinese strateeg Sun Tzu, dat niet meer dan veertig pagina's omvat, beoordeelt Boyd gunstiger dan dat van Clausewitz, dat zo'n vijftien maal meer volume heeft en dus ook gemakkelijker kan worden

misverstaan.⁶ Tegenwoordig is Sun Tzu nogal populair, omdat hij de vermijdelijkheid van de oorlog benadrukt, terwijl critici van Clausewitz deze vaak zijn acceptatie van geweld en erger hebben verweten. Misleiding, zoals voorgestaan door Sun Tzu, is evenwel lang niet altijd toepasbaar en het ontlopen van het gevecht kan door de tegenstander als een gebrek aan doortastendheid worden uitgelegd. Toen Boyd zijn briefings begon genoot Sun Tzu nog weinig bekendheid en meende hij een filosoof te hebben gevonden die Clausewitz in de schaduw kon stellen. De heersende opvatting is dat het om vergelijkbare grootheden gaat in wier werk veel verbindende elementen zijn te vinden.⁷ Colin Gray acht Clausewitz de enige strateeg met vijf sterren, hoewel hij ook Sun Tzu in de hoogste categorie van theoretici van de oorlog indeelt.⁸

Expansie naar andere wetenschappen

Toen ik voor het eerst kennisnam van Boyds pogingen de militaire strategie te verrijken met natuurkundige inzichten deed mij dat denken aan de humor van een collega die suggereerde het principe van Bernoulli op het verkeer toe te passen: bij een wegversmalling moet je sneller gaan rijden om minder verkeersdruk(te) te bereiken. Nadere bestudering van Osinga heeft mij geleerd dat Boyd met de expansie naar andere wetenschappen tot heel serieuze verrijkingen van de strategie komt. Boyds belangstelling beperkt zich niet tot de militaire strategieën. Hij zoekt daarom in andere wetenschappen naar aanknopingspunten die de lessen van Vietnam kunnen verhelderen. Die vindt hij met name in de natuur- en biowetenschappen. Hij treft nieuwe inzichten onder meer aan in de cybernetica en de systeemtheorie, waaruit hij het belang van open versus gesloten systemen haalt. Open systemen zijn levend en staan in contact met hun omgeving; uit de tweede wet van de thermodynamica weet hij dat een gesloten sys-

6 Ik realiseer mij dat dit deze benadering nogal 'Jominiaans' aandoet. Boyd daarentegen wordt door de Amerikaanse luchtmacht-officier David S. Fadok als een typische 'Clausewitziaan' beschouwd. Fadok acht de vaak in één adem genoemde John Warden een 'Jominiaan'. David S. Fadok, *John Boyd and John Warden, Air Power's Quest for Strategic Paralysis*. Thesis School of Advanced Airpower Studies, Maxwell AFB (Alabama), 1995.

7 Zie bijv. Michael I. Handel, *Masters of War: Classical Strategic Thought*, 2nd ed., Londen, Frank Cass, 1996.

8 Colin S. Gray, *Ibid.*, blz. 126.

teem last heeft van stijgende entropie. Uit de evolutietheorie leent hij het thema van aanpassingsvermogen in verhouding tot de dynamiek van de omgeving. Ook de cognitieve wetenschap betreft hij in zijn zoekslag en wel het verband tussen leren, gedrag en cultuur. In de chaos- en complexiteitstheorie van de jaren tachtig ontmoeten deze inzichten elkaar en wordt het element van non-lineariteit toegevoegd.

Origineel is ook Osinga's stelling dat Boyd de eerste postmoderne strategie is. Het einde van het industriële tijdperk is inderdaad ook voor het krijggsbedrijf in zicht: de natie-staat is onderhevig aan erosie en het massaleger gevuld door dienstplichtigen heeft plaats gemaakt voor een veel kleinere krijgsmacht waarvan de samenstellende delen beter dan vroeger zijn geïntegreerd. Het heeft er alle schijn van dat de oude hiërarchische structuren in de krijgsmacht zich gaandeweg vervangen door functionele netwerken bestaande uit bouwstenen met een zekere gevechts- of ondersteunende capaciteit.

Interactie en isolatie

Een hoogtepunt in Boyds werk (Osinga's voorlaatste hoofdstuk) is zijn laatste briefing, met de bijzondere titel *The Green Book – The Strategic Game of ? and ?*, waarin hij een hoog niveau van abstractie bereikt. De kernvraag ervan is wat de essentie is van een strategisch treffen met een tegenstander. Boyd maakt gebruik van J.F.C. Fullers drie dimensies van controle van de oorlog, die niet geheel toevallig samenvallen met de zogenoemde triniteit van Clausewitz: de morele (het volk), de mentale (de legerleiding) en de fysieke component (het leger). Boyds startpunt is dat men door de bekende strategische theo-

rieën moet heenkijken naar strategisch gedrag. Van daaruit kijkt hij naar het vraagstuk van overleving. Met vele van de bovengenoemde inzichten uit andere wetenschappen bouwt hij zijn betoog op dat leidt naar de invulling van de vraagtekens omtrent de essentie van de *Strategic Game*: het gaat bij strategie om interactie en isolatie.

Volgens Boyd is strategie

a game in which we must be able to diminish an adversary's ability to communicate or interact with his environment while sustaining or improving ours.

Kennelijk is de Nederlandse krijgsmacht ook tot dat inzicht gekomen in Zuid-Oost Afghanistan. Generaal-majoor Ton van Loon zegt in een interview over de Taliban: 'Door de harde kern van de meelopers te splitsen, valt de beweging uiteen'.⁹ Het gaat er dus niet om zoveel mogelijk van de harde kern van de Taliban te doden, maar het *Schwerpunkt* ligt in de verwerving van de steun van de bevolking. Veel succesvolle *counter-insurgency* operaties kent de militaire geschiedenis niet. Lange tijd was het

politiek incorrect om de operaties van J.B. van Heutsz van meer dan een eeuw geleden als maatstaf te nemen, maar tegenwoordig is er weer belangstelling voor diens succes in de finale fase van de oorlog in Atjeh. Van Heutsz kreeg het voor elkaar van een lastige irreguliere tegenstander met kleine groepen *special forces*, marechaussee te voet genaamd, te winnen. Diens wrede praktijken daargelaten, kan worden gezegd dat Van Heutsz aansluiting vond bij de meer gematigde bevolking door de cultuur te begrijpen, hierbij de adviezen volgend van de oriëntalist C. Snouck Hurgronje.¹⁰

Het verleden biedt dus relevante voorbeelden voor *The Strategic Game of Interaction and Isolation*, maar in de actualiteit ligt uiteraard de kracht van Boyds gedachtegoed. Er is nog steeds een goede kans dat de NAVO de uitdagingen in Afghanistan tot een goed eind kan brengen. De oorlog in Irak is echter al verloren en het is niet verbaazingwekkend dat Osinga er op wijst dat Boyd in deze briefing over het thema interactie en isolatie op de morele aspecten van de oorlog wijst. Zoals Osinga zegt is de oorlog in Irak een morele oorlog, die in de morele

**Boyd in
Korea waar
hij de F-86
vloog**
(Foto Cover
biografie Coram)

⁹ Monique van Rijen-Bos, *Afghanistan heeft recht op optimisme*, Defensiekrant nr. 4 (25 januari 2007), p. 9.

¹⁰ Zie ook Dirk van Delft, *Een Hollander naar Mekka. De actuele boodschap van Christiaan Snouck Hurgronje*, NRC Handelsblad, 3 en 4 februari 2007, p. 51.

Boyd's view on isolation and interaction (Uit: Osinga, *Science, Strategy and War*, p. 215)

Boyd's first take on isolation	Boyd's second view on isolation
<i>Physical isolation</i> occurs when we fail to gain support in the form of matter-energy-information from others outside ourselves.	<i>Physically</i> we can <i>isolate</i> our adversaries by severing their communications with the outside world as well as by severing their internal communications to one another. We can accomplish this by cutting them off from their allies and the uncommitted via diplomatic, psychological and other efforts. To cut them off from one another we should penetrate their system by being unpredictable, otherwise they can counter our efforts.
<i>Mental isolation</i> occurs when we fail to discern, perceive, or make sense out of what's going on around ourselves.	<i>Mentally</i> we can <i>isolate</i> our adversaries by presenting them with ambiguous, deceptive or novel situations, as well as by operating at a tempo or rhythm they can neither make out nor keep up with. Operating inside their OODA-loops will accomplish just this by disorienting or twisting their mental images so that they can neither appreciate nor cope with what's really going on.
<i>Moral isolation</i> occurs when we fail to abide by codes of conduct or standards of behavior in a manner deemed acceptable or essential by others outside ourselves.	<i>Morally</i> our adversaries <i>isolate</i> themselves [!] when they visibly improve their well-being to the detriment of others (allies, the uncommitted), by violating codes of conduct or behavior patterns that they profess to uphold or others expect them to uphold.
Boyd's first take on interaction	Boyd's second view on interaction
<i>Physical interaction</i> occurs when we freely exchange matter-energy-information with others outside ourselves.	<i>Physically</i> we <i>interact</i> by opening-up and maintaining many channels of communication with the outside world, hence with others out there, that we depend upon for sustenance, nourishment or support.
<i>Mental interaction</i> occurs when we generate images or impressions that match up with the events or happenings that unfold around ourselves.	<i>Mentally</i> we <i>interact</i> by selecting information from a variety of sources or channels in order to generate mental images or impressions that match-up with the world of events or happenings that we are trying to understand and cope with.
<i>Moral interaction</i> occurs when we live by the code of conduct or standards of behavior that we profess, and others expect us to uphold.	<i>Morally</i> we <i>interact</i> with others by avoiding mismatches between what we say we are, what we are, and the world we have to deal with, as well as by abiding by those other cultural codes or standards that we are expected to uphold.

dimensie wordt gewonnen of verloren: de Amerikanen hebben zich geïsoleerd van de Iraakse bevolking en van de wereldopinie. Ziehier het belang van open systemen!

Paradigmaverschuiving

Het belang van deze inzichten voor de vernieuwing van de militaire strategie wordt nu helder. We hebben hier vol-

gens Osinga te maken met een paradigmaverschuiving van het klassieke reductionistische, mechanistische en deterministische wereldbeeld naar een meer multidisciplinaire en holistische benadering. Osinga noemt en passant het populaire *Zen and the Art of Motorcycle Maintenance*, dat een brug vormt tussen wetenschap en mystiek en dezelfde tijdgeest ademt.¹¹

Het is Boyd die nu een verschuiving introduceert in de strategische theorie, die evenals andere takken van wetenschap lijdt aan determinisme. Hij weet de tijdgeest te vatten en draagt deze uit in de latere briefings, waar-

¹¹ Robert M. Pirsig, *Zen and the Art of Motorcycle Maintenance. An Inquiry into Values*, Londen, Corgi, 1976.

van *The Essence of Winning and Losing* de apotheose vormt. De kernwaarde daarvan vormt de OODA-loop, waarin de centrale thema's uit de wetenschappelijke literatuur terugkeren. De betekenis daarvan is dat alle rationeel en competitief gedrag, individu en organisatie gelijk, in een continu doorlopende cyclus kan worden uitgedrukt. De winnaar is hij die niet alleen beter gebruik maakt van de tijd dan zijn opponent, maar die ook de beschikbare informatie beter toepast. De laatste moet worden bestookt met een combinatie van dubbelzinnige, bedreigende acties en misleidende, niet bedreigende handelingen. Het gaat er niet om hem fysiek te vernietigen, maar om hem mentaal te verlammen.

Leiderschap

Eén van Osinga's andere originele vondsten is dat hij de ontwikkeling naar netwerken, die de plaats innemen van hiërarchisch gestructureerde organisatievormen, binnen het gedachtegoed van Boyd plaatst. In de moderne oorlogvoering functioneren netwerken het beste in kleine, flexibel opererende eenheden, zoals special forces en formaties gevechtsvliegtuigen, die zich gemakkelijk aanpassen aan het optreden van de tegenstander. Eigenlijk is dit geen nieuw inzicht, maar het past wel goed in Boyds opvattingen over de effectiviteit van organisaties.

In de militaire omgeving – maar waarschijnlijk ook daarbuiten – wordt tegenwoordig de grootste effectiviteit bereikt als de lagere regionen in de bevelslijn maximaal initiatief mogen ontplooiën, echter zonder het contact met de hogere intentie van de bevelhebber te verliezen. Boyd grijpt hier

terug op de *Auftragstaktik*, een door het Duitse leger in de Tweede Wereldoorlog met goed gevolg gepraktiseerde stijl van leidinggeven, waaraan in de moderne westerse krijgsmachten veel lippendienst wordt bewezen, maar die lastig uitvoerbaar is onder het bewind van generaals die onder invloed van de politiek liever *control freaks* zijn dan dat zij hun ondergeschikten volledig vertrouwen.

Slotbeschouwing

Het laat zich aanzien dat de interpretatie van het werk van Boyd pas begonnen is. Waar Clausewitz eerst enkele decennia na zijn dood werd bestudeerd, heeft Boyd nog bij zijn leven meegemaakt dat zijn ideeën in beleid werden vertaald. Van zijn twee biografen is Robert Coram weliswaar een zeer verdienstelijk schrijver die een boeiende beschrijving geeft van de barokke persoonlijkheid van Boyd, maar hij biedt weinig diepgaand inzicht in diens gedachtegoed. In dat laatste opzicht heeft Grant Hammond, die hoogleraar Strategie en Internationale Veiligheid is, een betere prestatie geleverd. Hammond is de mindere schrijver, maar als biograaf vindt hij een mooie balans tussen Boyds levensloop en diens wetenschappelijke inzichten. Ik adviseer dan ook voor een beter begrip van Osinga eerst het boek van Hammond te lezen en het tegelijk niet bij Hammond te laten. Dat laatste deel van mijn advies gaat overigens niet uit alleen uit naar een select gezelschap geïnteresseerden in militaire strategie, maar naar iedere (aankomende) officier die de ambitie heeft na te denken over de essentie van zijn beroep en zijn conceptuele horizon wil verleggen.

Het is de grote verdienste van Osinga dat hij als een eigentijdse Plato het wetenschappelijke werk van Boyd toegankelijk heeft gemaakt. Hij volgt in de opzet van zijn studie globaal de wijze waarop Boyd in de loop van de tijd zijn interesse steeds expandeerde. Enigszins bezwaarlijk is dat het de lezer niet steeds duidelijk is waar de

redenering van Boyd ophoudt en die van Osinga begint. Een facet van dit bezwaar is dat Osinga er te weinig expliciet toe komt de zwakke kanten in het werk van Boyd bloot te leggen, zoals bijvoorbeeld diens opvattingen over Clausewitz. Het heeft er alle schijn van dat Boyd niet de cesuur tussen diens werk van voor en van na 1827 heeft begrepen.

Sterk zijn weer Osinga's nuttige overzichten van het wetenschappelijk werk dat Boyd heeft bestudeerd. In de pas uitgekomen handelseditie heeft hij overigens zo'n zestig bladzijden geschrapd van het oorspronkelijke proefschrift, wat de leesbaarheid ten goede komt. Waar in het proefschrift hier en daar een boekenkast omgevallen leek te zijn, bestaat de tekst nu veelal uit beknopte, 'Wikipedia-achtige' omschrijvingen. Het fenomeen Wikipedia past trouwens naadloos in Boyds opvattingen.

Een verhaal apart is de betekenis van Boyd voor organisaties buiten het krijgsbedrijf. Eén van de volgelingen van Boyd, met wie Osinga contact onderhoudt, is Chet Richards.¹² Hij heeft Boyd goed gekend en heeft voor het bedrijfsleven diens gedachtegoed uiteengezet. De parallellen tussen bedrijven en militaire organisaties zijn inderdaad frappant. Heel Nederland herinnert zich nog goed de supermarktoorlog van enkele jaren geleden. Richards toont met tal van voorbeelden aan dat bedrijven die zich niet kunnen aanpassen, gedoemd zijn de competitie te verliezen.¹³ Ook voor hen is de toepassing van de OODA-loop nuttig. Het wachten is nu op boeken die Boyd van toepassing verklaren op de sport.

Eén nieuwe succesvolle gebruiker heeft enkele jaren geleden al op het internet laten merken dat hij Boyd goed heeft begrepen, namelijk Al Qaida.¹⁴ Om bij de militair-strategische les te blijven: ik voorspel dat de interpretatie van Boyds werk sterk zal intensiveren als onderzoekers gaan bestuderen wat er fout ging in Irak.

¹² Onder www.d-n-i.net/dni_reviews/science_strategy_and_war.htm staat een recensie van Osinga's boek van de hand van Chet Richards.

¹³ Chet Richards, *Certain to Win. The Strategy of John Boyd, Applied to Business*, Philadelphia, Xlibris, 2004.

¹⁴ Zie www.d-n-i.net/fcs/comments/c438.htm, *Is 4GW al-Qa'ida's Official Combat Doctrine?*, febr. 2002.